

A Parlamenti Könyvtár helyettes vezetői 1881–1991

II. rész

JÓNÁS Károly

1950–1991

Beöthy Ottó után tiszavirág-életű vezetők jöttek (tényleges igazgatóként már ő is az volt, egy évig töltötte be ezt a pozíciót). 1950 májusától kívülről, pártmberként érkezett a 45 éves *Daka Sándor*, aki

korábban nyomdászként dolgozott. Ő nem volt helyettes, a könyvtári munkához és a vezetéshez sem értett, mégis egyből főigazgatóként lett vezető. Vezetői tevékenysége kezdetén, május 5-én megszüntették a könyvtár irányító és felügyeleti szerveként nyolc évtizede működő könyvtári bizottságot. Ettől kezdve

24. kép

Szabó Piroska (1909–2006)
a könyvtárt felügyelő ET titkára
(1950–1952)

Benk Vilmos

**a könyvtárt irányító
ET Elnöki Hivatalának
vezetője**

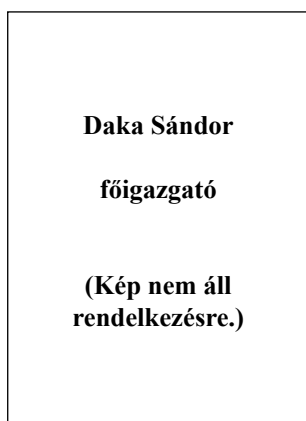
**(Kép nem áll
rendelkezésre.)**

Benk Vilmos (1895–1967)
a könyvtárt irányító ET Elnöki Hivatalának vezetője
(1950–1952)

a Parlament kulturális intézményének személyzete és tevékenysége felett két évig közvetlenül az ET titkárnak megválasztott, kommunista *Szabó Piroska* és az ő alá rendelt ET Elnöki Hivatala, illetve ennek vezetője, a vasesztergályos múltú *Benk Vilmos* („a munkásmozgalom régi harcosa”) diszponált.

Daka csupán 1 évig volt a könyvtár vezetője. Utána a 31 éves *Tordai György* következett, aki 1949 decemberében került a könyvtár állományába, előtte rendőrkapitányként dolgozott. Már a vezetési vonalon tehetetlen Daka idejében is ténylegesen ő irányította a munkálatokat, elődje eltávolításakor pedig megbízták a könyvtár vezetésével, majd két hónap múlva kine-

vezett vezető lett. Irányítása alatt intenzíven folyt a nagyrészt zárt jellegű képviselői könyvtár nyilvános közkönyvtári jellegének kiépítése, előkészítése. 1950 szeptemberében korlátozott nyilvánosságot kapott, majd erőltetett menetben, fontos személyi és tárgyi feltételek hiányában 1951. november 8-án nyílt meg a könyvtár tudományos közkönyvtárként – az ország központi jogi és politikai könyvtárának definiálva önmagát – a szélesebb nyilvánosság előtt. Tordai mindössze háromnegyed évig vezette az intézményt. 1952 februárjában – egy családtagja által elkövetett bűncselekmény miatt – elbocsátották.³⁰

Daka Sándor (1905–195?)
főigazgató
(1950. május 1. – 1951. május 1.)

25. kép
Tordai György (1920–1964)
főigazgató-helyettes (1950. május 1. – 1951. május 1.)
megbízott könyvtárvezető
(1951. május 1. – 1951. június 30.)
igazgató (1951. július – 1952. február)

Tordait már 1951 júniusától dr. *Podonyi András* helyettesítette. 1951 januárjában került a könyvtárba főkönyvtárosként, jogi doktorátusának megszerzése után (addig altiszt volt a Házban). Amikor 1952 februárjában menesztették az igazgatót, ő állt helyt három hónapig vezetőként is. A 2042/1952. Minisztertanácsi határozat meghozatala után – amely elrendelte a könyvtár nyilvánosságának teljes kiszélesítését, és az intézményt szervezetileg az Országgyűléstől elszakítva a Népművelési Minisztérium felügyelete alá helyezte – az 50 éves *Vértes Györgyöt* neveztek ki igazgatónak. Podonyi helyettesi pozícióját megszüntették, ismét főkönyvtáros, majd két évig osztály nélküli osztályvezető. 1955-től 16 évig Vértes oldalán igazgatóhelyettes.

Az illegális kommunista múlttal (pl. *Rákosi Mátyás*-sal évekig együtt ült a szegedi Csillag börtönben) érkező Vértest – pártkapcsolatai révén – az ET titkára, Szabó Piroska hívta a könyvtárba. Vegyész-mérnöki végzettségű volt, korábban újságíróként, 1945 után irodalmi lapszerkesztőként, országos könyvhivatali elnökként, kiadóvállalat vezérigazgatójaként is dolgozott. 1952 második félévében az ET már a Népművelési Minisztériummal karöltve irányította a könyvtár működését. A személyzet és a könyvtári vagyont, eszközök átadása az új felügyeleti szervnek 1953. január 1-jétől történt meg. Vértes a teljes könyvtári nyilvánosság megvalósításának feladataira koncentrált, sor került átépítési, felújítási munkálatok elvégzésére is. Az új könyvtári funkció miatt jelentős létszámemeléshez sikerült jutnia. A könyvtárt politi-

26. kép

*Vértés György (1902–1976)
igazgató (1952. május – 1971. december 31.)*

27. kép

*dr. Podonyi András (1914–1985)
főkönyvtáros (1951. január – 1951. június)
igazgatóhelyettes (1951. június – 1952. február)
helyettesként látta el a könyvtár vezetését
(1952. február – 1952. május)
főkönyvtáros (1952. május – 1953. december)
osztályvezető (1954. január. 1. – 1955. március)
igazgatóhelyettes (1955. március – 1975. június 30.)*

kusi (és nem szakmai) vénával, nagyrészt hozzá nem értő módon, összeférhetetlen természettel, diktatórikus stílusban vezette. Pozitívumaként említendő a könyvtár négy különgyűjteményének létrehozása (a Magyar Tanácsköztársasággal kapcsolatos dokumentumokból, az ENSZ kiadványaiból, a magyar parlamenti dokumentumokból, a külföldi parlamentek írásos anyagaiból) 1958 és 1962 között. Közel 20 éven át uralta a vezetői széket a pártközpont és – idejének nagy részében – a művelődési tárca támogatásával. Emiatt csak a 70. életében, 1972-től tudták nyugdíjba küldeni.³¹

Ez előtt fél évvel a vezetői posztra várományos személyt küldtek a könyvtárba igazgatóhelyettesként, a 49 éves *Vályi Gábort*, aki művészettörténet és muzeológia szakot végzett, és korábban több területen kulturális vezetői gyakorlatot szerzett (évekig a Külügyminisztérium sajtóosztályának osztályvezetője, 7 évig a Corvina Kiadó irodalmi vezetője, 9 évig a Kulturális Kapcsolatok Intézetének osztályvezetője, majd főosztályvezetője volt), valamint német, angol és orosz felsőfokú, továbbá francia középfokú nyelvizsgával rendelkezett. 1971. július 1-jétől foglalta el pozícióját. Vértés még igazgatóként maradt az intézményben, de már érdemi döntést Vályi nélkül nem hozhatott.

Vályi igazgatóhelyettesi fél évét a helyviszonyok alapos feltérképezésével, a munkatársak (ebben az

időben 43 nyolcórás főállású dolgozója volt a könyvtárnak) tevékenységének, véleményének, ötleteinek megismerésével és a szakirodalom tanulmányozásával töltötte. 1972. január 1-jétől kapta meg *Ilku Pál* művelődésügyi minisztertől az igazgatói (1983-ban *Köpeczi Bélától* a főigazgatói) kinevezést. 12 éves vezetői időszakában radikálisan átszervezte az intézményt, számos újítást vezetett be, a felügyeletet ellátó művelődési tárcánál elérte a személyi és tárgyi feltételek lényeges javítását. A gyarapítási, feldolgozási, tájékoztatási tevékenység és a különgyűjtemények jelentős fejlesztését, új politikai és jogi szakirodalmi szolgáltatások bevezetését, hasznos könyvtári kiadványok megjelentetését tudta megvalósítani. Komoly gépesítéssel, informatikai fejlesztéssel, a munkaerő fiatalításával, a munkatársak oktatásának, képzésének támogatásával, a középvezetői garnitúra kinevelésével, a raktározási-tárolási helyek bővítésével, a könyvtári kapcsolatok és együttműködés javításával és még sok szakmai kérdés megoldásával a számos területen elmaradottsággal küszködő kulturális intézmény magas szintű fejlődését, a kor követelményeinek megfelelő modernizálását hajtotta végre. A magyar és nemzetközi könyvtárügyben is jelentős szerepet vállalt: 1977-től 1982-ig az MKE Társadalomtudományi Szekciójának alapító elnöke, 1979-től 1989-ig az Országos Könyvtárügyi Tanács elnöke,

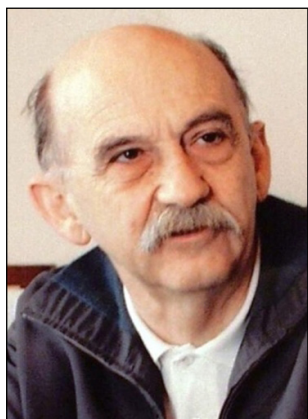
28. kép
Ilku Pál (1912–1973)
művelődésügyi miniszter (1958–1973)

29. kép
Köpeczi Béla (1921–2010)
művelődési miniszter (1982–1988)

1972-től az IFLA Parlamenti Könyvtárak Szekciójának vezetőségi tagja, 1973-tól a FID tagja volt.³² Vályi helyettese 1975-ig Podonyi András maradt. 1975 júliusától – Podonyi nyugdíjba vonulásától – dr. *Balázs Sándorné dr. Veredy Katalin* az igazgatóhelyettes, aki könyvtár szakos végzettséggel, az Országos Műszaki Könyvtárban szerzett gyakorlattal 1958-ban lépett a könyvtárba, és jó néhány munkafolyamatról sok ismeretet szerzett (volt címleíró, tudományos munkatárs, gyűjteménykezelő, dolgozott az Olvasószolgálaton helyettes vezetőként, majd a

Szaktudományi, illetve az Információs osztály vezetőjeként), angol és orosz nyelvvizsgát tett, és a franciával is elboldogult. 1969-től 1971-ig Hollandiában külföldi szakmai tapasztalatokat is gyűjtött a hágai Európai Fordítási Központ munkatársaként, majd megbízott igazgatójaként. Az 1970-es évek első felében jogi tanulmányait sikeresen teljesítette, ami igen fontos volt a jogi és politikai tudományos szakkönyvtár magas szintű feladatainak ellátásához, a könyvtár jogi információs szakközponti szerepkörének kialakításához. Vályi Gábor igazgató kiváló

30. kép
Vályi Gábor (1922–2003)
igazgatóhelyettes (1971. július 1. – december 31.)
igazgató (1972. január 1. – 1983. június 30.)
főigazgató (1983. július 1. – július 31.)

31. kép
dr. Veredy Katalin (1934–2013)
igazgatóhelyettes (1975. július 1. – 1983. június 30.)
főigazgató-helyettes (1983. július 1. – 1983. augusztus 31.)
megbízott főigazgató (1983. szeptember 1. – 1984. szeptember 30.)
főigazgató (1984. október 1. – 1989. szeptember 30.)

intézményfejlesztési céljai és ötletei megvalósításához példás együttműködéssel ő biztosította helyettesként a fő könyvtári-szakmai háttérrel (mindketten általában napi 11 órát dolgoztak), a politikatudományi mellett a jogtudományi vonal megerősítését, egyenrangúvá tételét. Külön megemlítendő, hogy sok fontos és nehéz feladatán kívül Veredy Katalin volt fáradhatatlanul az *Állam- és jogtudományi bibliográfia* című, évről évre megjelenő könyvtári kiadvány összeállításának és megjelentetésének motorja. Vályi nyugdíjba vonulása után, 1983-ban a könyvtár feletti felügyeleti jogkört gyakorló intézmény vezetője, Köpeczi Béla művelődési miniszter bízta meg Veredyt a főigazgatói teendők ellátásával, és 1984

októberétől ténylegesen is kinevezte. 6 évig, az országos takarékosági intézkedések, megszorítások miatt a korábbinál jóval nehezebb időszakban viselte a vezetői tisztséget.

Mindezek mellett 1976-tól 10 évig az MKE elnökségének egyik titkára volt. Vályit követően Veredy is évekig vezetőségi tagja az IFLA Parlamenti Könyvtárak Szekciójának. 1986-tól hat évig a Jogi Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége igazgatótanácsi tagja, 1992-től 1995-ig pedig elnöke volt.³³

Veredynek évekig nem volt helyettese: a főigazgató-helyettesi munkakör 1983 szeptemberétől 1988 decemberéig betöltetlen maradt. Ekkor dr. *Pintér Katalin*, aki 1974-től dolgozott már az intézményben – a

32. kép
Glatz Ferenc (1941–)
művelődési miniszter (1989–1990)

33. kép
dr. Pintér Katalin (1955–)
főigazgató-helyettes
(1988. december – 1989. szeptember 30.)
megbízott főigazgató
(1989. október 1. – 1991. február 15.)

munka mellett megszerzett főiskolai könyvtárosi és egyetemi jogi diplomával –, előbb megbízással kapta meg ezt a státuszt, 1989. áprilistól szeptember végéig pedig ténylegesen. Ebben az időszakban ismerkedett meg a könyvtárvezetői feladatokkal, amelyek Veredy Katalin nyugdíjba vonulása után rá hárultak. *Glatz Ferenc* művelődési miniszter 1989 októberétől megbízott főigazgatóként állította a könyvtár élére. Nehéz átmeneti időszakban vállalta ezt a kötelezettséget, hiszen a rendszerváltás első szabadon választott parlamentje a négy évtizede a művelődési tárcához került könyvtár visszavételére készült. Erről *Szabad György* országgyűlési elnök és *Andrásfalvy Bertalan*

művelődési és közoktatásügyi miniszter 1990 szeptemberében meg is állapodott.

Az átadás-átvétel 1991 januárjától történt meg. *Pintér* az új főigazgató kinevezéséig, 1991. február 15-ig látta el a vezetési feladatokat.³⁴

34. kép

*Szabad György (1924–2015)
az Országgyűlés elnöke (1990–1994)*

35. kép

*Andrásfalvy Bertalan (1931–)
művelődési és közoktatási miniszter (1990–1993)*

Összegzés

A két részben 20 személy rövid könyvtári életútját vázoltuk fel. Megállapíthatjuk, hogy négy helyettes (Pikler Gyula, Sugár Kornél, Sponer, illetve Máriássy Ferenc, Tombor Tibor) kilépés, haláleset vagy elbocsátás miatt nem lett a Képviselőházi (névváltozással Nemzetgyűlési, illetve Országgyűlési) Könyvtár vezetője, egy segédkönyvtárnok pedig (Nagy Sándor, aki elesett az első világháborúban) a helyettesi funkcióig sem jutott el. Két személynek (Podonyi Andrásnak 1952 februárjától az év májusáig és Pintér Katalinnak 1989 októberétől 1991 februárjáig) teljes vezetői időszakában egyáltalán nem volt helyettese, míg Veredy Katalinnak részidőben (1983-tól 1988-ig). Három vezetőt (Bassó Ármint, Daka Sándort és Vértes Györgyöt) ellenben úgy neveztek ki az intézmény élére, hogy ők előtte senkinek nem voltak helyettesei.

Jegyzetek és irodalmi hivatkozások

30. Részletes életrajzát lásd: JÓNÁS Károly – VEREDY Katalin. Az Országgyűlési Könyvtár története 1870–1895. Budapest: Magyar Országgyűlés, 1995. 492 p. ISBN 963-03-3968-4. Az idézet helye: p. 100–102.
31. Uo., p. 103–120.
32. Részletes életrajzát lásd: JÓNÁS Károly. Egy könyvtárosi pálya hosszú évei. Interjú a 80 éves Vályi Gáborral. == Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 11. (2002) 3., p. 36–44. ISSN 1216-6804

A vizsgált személyek jelentős többsége, vagyis a 110 éves időszakban 12 helyettes vezető (Küffer Béla, Fülöp Áron, Plechl Béla, Nagy Miklós, Panka Károly, Trócsányi György, Salgó, illetve Beóthy Ottó, Tordai György, Podonyi András, Vályi Gábor, Veredy Katalin és Pintér Katalin) viszont elérte a ranglétra legmagasabb fokát, és ki hosszabb, ki rövidebb ideig vezette az ország egyik legjelentősebb kulturális közgyűjteményét. Láthatunk kiemelkedő és átlagos helyetteseket és vezetőket, sőt olyanokat is, akik szakmai hozzáértés és felkészültség hiányában a fejlődés útját állva ártottak e nagy könyvtár hírnevének. Az is nyilvánvalóvá vált, hogy a hasznos tapasztalatokkal felvértezett, nagy tudású, jó képességű, áldozatvállalásra és együttműködésre kész, a rájuk bízott intézmény helyét és szerepét reálisan látó, jó munkatársi és intézményi kapcsolatokat tartó, agilis és kreatív vezetők mekkora fejlődést tudtak elérni annak életében.

33. Részletes munkásságát lásd: JÓNÁS Károly. Balázsné Veredy Katalin (1934–2013). == Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 23. (2014) 1., p. 48–50. ISSN 1216-6804
34. Megjegyzendő, hogy dr. Pintér Katalin később – a tárgyalt időszakon kívül – 17 éven át folyamatosan, 1997 májusától 2014. december végén történt nyugdíjba vonulásáig két könyvtárvezetőnek is helyettese volt.

Az arcképek forrása

24. Sulinet Tudásbázis, MTI Képgyűjtemény, 1953. Hozzáférhető: <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/tarsadalomtudomanyok/tortenelem/mti-kepgyujtemeny/a-kormany-tevekenysege-1953-es-1956-kozott/szabo-piroska-az-elnoki-tanacs-titkara> [Megtekintve: 2022.06.01.]
25. A könyvtár 1951-es megnyitásakor készült egyéni fotó.
26. OGYK-munkatárs által őrzött, 1962 körül készült igazolványkép.
27. OGYK-munkatárs által őrzött, 1960-as évek elején készült igazolványkép.
28. ELTE EDIT, Egyetemi Fotótár.
29. Wikimedia Commons. Hozzáférhető: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:K%C3%B6peczi_B%C3%A9la.jpg [Megtekintve: 2022.06.01.]
30. OGYK-munkatárs által őrzött egyéni fotó az 1980-as évek elejéről.
31. 1980-as évek elején készült egyéni fotó, amelyet Veredy Katalin ajándékozott a szerzőnek.
32. A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet honlapja. Hozzáférhető: <https://tti.abtk.hu/tagok/adatlap/fglatz> [Megtekintve: 2022.06.01.]
33. 1990 körüli fotó a kép alanyától.
34. Magyar Hírlap, 27. (1994) 127. (június 2.), p. 40.
35. Wikimedia Commons. Hozzáférhető: https://hu.wikipedia.org/wiki/Andr%C3%A1sfalvy_Bertalan#/media/F%C3%A1jl:Andrasfalvy_BertalanFotoThalerTamas.JPG [Megtekintve: 2022.06.01.]

(Beérkezett: 2022. március 11.)